

17733

عالي پيشانيك سياسي

محررى:

مرحوم على سعاوى

صاحي:

تول آغاسي احمد كالي

طابع و ناشرى:

مر حقي محفوظلدر

استانبول

کتابخانه عسکری ابراهيم طلمى
٤٦ - باب مالي جاده سى - ٤٦

١٣٢٥

TÜRKİYE
Kütüphanesi Arşivi
No 2 E. 834

فيثاني (٢) غروشددر

حقوق الشوارع

على سعاوى مرحومك احياء علومك ترجمه ايندكرى برفصل مهمدر.
فيثاني (٤٠) باره در.

قره دكر و بوغازلر مسئله سى

شرق مسئله سى ، سربسنى مروره كنيان بوتمكن رقمه سى ، روس - زاپون
حربى ، حقوق بين الملل ، استانبولك وضيمت تاريخيه وسياسيه سى ،
تركلر و قره دكر ، روسلر و قره دكر ، برنجي نابوليون و برنجي
الكساندره هرشي فقط اصلا استانبول! خنكار اسكده سى معاهده سى ،
پارس معاهده سى ، برلين معاهده سى ، ساليسبورينك نطق ، بوغازلر
مسئله سنده وضيمات جديده ، رومانيا و بلغارستان ، بوغازلر مسئله سنىك
شكل اخيرى .. مترجمى حسين نوري كهر فيثاني (١٠٠) باره در.

تركيانك ماضيسى و استقبالى

جاهد حريت بمدحت پاشا مرحومك بزاثر نفيس ومكثيدر. بوآزده
دولتمزك كچيرديكي بحر انزله ملت عثمانيه لك باشه كلن اسباب فلاكتي
تحليل ايدرك استقبالى يعين ايدر. فيثاني (٦٠) باره در.

عَالِي الشَّانِكُ سَيِّدِي

محرری:

مرحوم علی سعاوی

صاحی

قول آغاسی کمال الدین

طابع و ناشری

مر حق محفوظ پدر

استانبول

کتابخانه عسکری ابراهیم حلمی

۴۶ - باب عالی جاده سی - ۴۶

۱۳۲۵

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 24.854

مکتوب

« وای! ... حریف بریل دها
قالایمش دولتی باطیره جقمش »
قاله السلطان
عبدالعزیز

فی رجب ۱۲۸۸

« ممالک محروسه پادشاهی موقع طبیعیسی و اهالی »
« و اراضیسینک استعداد و قابلیتی جهتلیله دنیانک اک »
« معمور ملکرنندن بریسی و بلنکه برنجیسی اولدیغنه
« وکیرو قالمش ایسه (سوء اداره دن) ایلرو کنه »
قاله الصدر الاعصم « شهه اولنه ماز . »
محمود ندیم پاشا

فی ۲۱ رجب ۱۲۸۸

تنبیه : متوفی عالی پاشا، ایتدکرینه نظراً، بزم موتادن
معدود اوله مازسه ده؛ انظار اجنبیه ده بزدن ظن ایلدکرینه
مینی « اذکروا موتاکم بالخییر » امر جلیله بالتوفیق آنک
حقوق باری به متعلق اعتقادندن، اعمالندن سکوت ایدرز.
آیحق حقوق عباده دائر اولان حرکتی بیان و اعلان ایلرز.

کتابخانه اسلام و عسکری
تجار زاده ابراهیم حلمی

مطبعة ارتین آصادوریان و مخدوملری

و کلا حصولندن صوکره ، فرمان پادشاهی به عرض
اولنوردی .

۳ — . اوتهدنبرو دولت عثمانیه و کلاسی ؛ دول
اجنبیه نك مطالب و مداخلاتنه قارشو ، آرای عمومیه
و شرع شریف و بو اساسلر اوزرینه متعلق بیوریه جق
اراده سنیهدلرینی چکهرک مدافعه ایدرلردی .

قبوچی زاده ؛ منصب وزارنك دوچار مسؤلیت
اولوشی انجق بو اوج اصول عتیقه دن نشأت ایده کلدیکنی
کشفدن صوکره ، نه بر فرمانك اساسنی قرار و کلایه اسناد ایله
کندینی میدانه قویدی . نهده ؛ بر مجلس عمومیه معروض
جدال ونهده مطالب اجنبیه مدافعه کوسرتروب شکایت
هدف اولدی .

امور داخلیه منزه دأر نظاماتی دخی مثلا ۱۲۷۲
امتیازات فرمانی و ۱۲۸۰ خط هایونی و اراده سنی و ۱۲۸۴
تصرف املاک مساعد سنی و کذا محاکم مختلفه نظامنامه سنی
و دیگر لری هپ سفرای اجنبیه قلمه آلدیلر . قبوچی زاده
فقط ترکیه ترجمه ایله حضور پادشاهی به بالتقدیم اراده
سنیه استیحصال ایلدی . دول اجنبیه سفراسنی ، کندیلری

اجمال احوالی

قبوچی زاده ؛ رشید پاشانك بنده و پرورده سیدر .
آنی ترجمه قلمنه قویان و ترفیع مراتب ایله مشیرلکه قدر
ایصال ایدن رشید پاشا ایدی .

قبوچی زاده نك باشلوجه خصائلی : سکوت ایله سترجه ل
وربئی ادب ایله تولید وقار .

قبوچی زاده ؛ بویله بر دولته بر وزیرك وقایه ذات
و منصبنه کفیل اوله جق تدابیری بولدی و عمل ایلدی .

شویله که : ۱ — دولت علیه ده من القدیم وزیرك
واجبه ذمت و اقتضای صدافتی هر مسؤلیته انجق ذاتی
میدانه قویمق . و اداره سندن حاصل اوله جق انکسار قلوبه دخی
کندینی قارشو طومتق ایدی . حتی (وزیر) تسمیه سنده
معنا دخی بو اعبايه تحملی اشعار ایدر . ایشته اسکئی و کلائی
دولت ؛ بو طریقله پادشاهی ، مسؤلیت مادیه و مغنویه دن
وارسته بولندیرلردی .

۲ — . دولت علیه ده من القدیم ؛ مصالح کلیه ، بر مجلس
عمومی به قونوب ، مباحثه ایله تنسیب آرا و بعده قرار

بیوک خطالر اوله رق ... و کذا دیرکه: « حالبوکه
مصلاحت بوصورتده طوتلمیه رق (یعنی عالی پاشانک
اصلاحات فرماننه دأر عرضی آرای عمومیه نك اتحادیه
اولمایه رق) بر مجلس مختصره ده بزقاج کره اجتماع ایله ،
علی العجله هر شی یاپیلوب ؛ و کلایه فریضه ذمت
و مقتضای صداقت و عبودیت، انجیق ذاتلرینی میدانه
قویمق و حاصل اوله جق انکسار قلوبه دخی کندولرینی
قارشو طوتمق صورتلری ایکن فرمان عالیده قرار
وکلادن بیله بحث اولنمق سزین اراده سنیه مخصوصه
صورتبنده اعلان اولنمائی دخی عقل قاصر کترانه بجه
وکلالتق وظائفنه مبین بر بیوک خطادر »

*
*

قبوچی زاده به قدر ، بزقونفرانس مونفرانس نه در
بیلورمی ایدک ؛ دولتک باشنه بزقونفرانس کورلتیمی
چیقاردی . مملکتتمزک نه طرفنده بزچیت اولسه ؛ انکلیزدن
فرانسزدن ، مسقوفدن ، آلماندن فلاندن بر مرخص کلوب
مجلس اولمالی او ایشه بر قرار ویرملی . مثلاً: سوریه ده ،
تبعه عثمانیه بیننده ، غوغا اولور . بوایش ، اجانبه محتاط

هر نه قلمه آلورلرسه ، آنک اوزرینه اراده سنیه صدوزندن
طولایی متشکر قالدیلر . احتمالکه ذات شاهانه دخی وکلانک
اسمی اولمایوب ، بن عقد و حل امور ایدیورم ، ظنیله
مسرور اولدی . وانکسار قلوبی طوغربدن طوغری به
کندی ذاته توجه ایتدیردی . بنابرین ؛ دیدککه ، قبوچی
زاده نه شکایت اجانبه ، نه مسئولیت سلطنته ونه ده جدل
آرایه هدف اولمادی . ایشته بو طریقله خارجیه نظارتی
و موقع صدارتی ؛ اون اوچ ، اون درت سنه یداستقلالنده
وبالجمله دست تنسیبنده وقایه ایلدی . قبوچی زاده نك ، بویه
اصول طوتدینی کندی ولی نعمتی اولان رشید پاشایه دخی
مؤخرأ بر مرتبه به دک معلوم اولدی . حتی ، پاشا فی ۱۲۷۲ ده
سلطان عبدالمجیده تقدیم ایلدیکی لایحه سنده عالی پاشانک
حرکات سیئه سنی عرض ایدرک دیرکه: « سلطنت
سنیه نك صرف امور داخلیه سندن اولان نظامات ایچون
بوراده سفرا ایله قونفرانسله کیریلرک مضبطلر بیله
طوتدیرلماسی ، دولت علیه نك استقلال عالیستی و حقوق
حکومت سنیه بی تهلکه به براقه جق صورتده ؛ پولتیقه جه

ومصارف موازنه‌سنده، برپاره آچیق یوغیدی . بومستله صحیح ، غیر صحیح هر نه ایسه عالی پاشانک کندی اقراریله ثابت اولور . شوبله‌که : عالی پاشانک معرفتیه آوروپاده استقراض اعتباری بولمق اوزره (۱۲۷۷) ده استانبولدن اعزام اولنان محاسبه‌ک و صرافلرک ، یارنده نشر ایلدکری فی کانون ثانی ۱۸۶۱ . تاریخی لایحه‌ده شو عباره وارایدی : « ترکیه‌نک سنوی وارداتی ۲۸۰ و ۳۰۰ میلیون فرانق بیننده‌در . دیون‌داخلیه و خارجیه‌نک فوائض و مصارفی شو وارداته نسبتله یوزده ۱۶ مقداردر . ۱۸۵۶ تاریخنه‌دک ترکیه‌نک واردات و مصارفانی دائماً مساوات و موازنه‌ده‌ایدی . اندن صوکره آچیق باشلادی . دیک‌که ، قیوجی زاده‌یه‌قدر ، بزم مالیه‌نک واردات و مصارفی موازنه‌ده‌ایمش . حریف سنوی موازنه‌ده بر میلیون کیسه آچیق بر اقدی کندی . دولتک جمیع وارداتی ایسه انجق اوچ میلیون .

۱۲۷۱ تاریخنه‌دک، بزم دولتک خارجه بر پاره بورجی وارمیدی ؟ قیوجی زاده ؛ ۱۱۳ میلیون انکلین لیراسی

قونفرانس محاکمه‌سیله قرار بولور . مع‌هذا ؛ هانکی قونفرانسک قراری محافظه اولندی ؟ هانی فی ۸ ایلول فرنکی ۱۲۷۹ ، اجانب مرخص‌لرندن مرکب قونفرانسک قراریله ؛ دولت ، بلغرادده و دیگر قلاع تلمه‌ده محافظه‌سکر او طورتمق حقیقی ایفا ایلمشیدی . لکن ، قیوجی زاده ؛ بوقلمه‌لری محافظدن بوشالوب ایلمه‌سیله ، مهمتیه صربلویه احسان ایلدی . یعنی اجانب قونفرانسک بیله ، مناسب کورم‌دیگی احسانلری یاپدی .

عالی پاشانک بو خصلتی دخی ولی نعمتی اولان رشید پاشایه تا (۱۲۷۲) ده معلوم اولمشیدی . حتی لایحه‌سنده ، آنک بو پولیتیکه‌نی بالیان دیرکه : « ایلدچیلرک دها مکالمات هنکامنده ، طوغریسی وکلای دولت علیه ، هر وجهله تسهیل مصلحت ایده‌رک آرزو و امیدلریمیزک بیله اوته طرفنه بکدیبلر وادیسنده سوزلر سویلدکریته .

*
*

« قیوجی زاده‌یه‌قدر ، بزم دولتک واردات

اوجی برلشمکه محتاج . وقبه قبوسنک ایکی اناختاری ،
ایکی شخسه تودیع اولندی . حاصلی ، بش مأمور
براشمدکجه پاره یه یناشمق ممکن اوله میه جق ایدی . عجبا
بوعانه نه مقداره بالغ اولدی ؟ ! (لا یملم الغیب الا الله) برقاج
آی صوکره مقدار معین قائم ، قالدیرمق ایچون یاره ایستندی .
مأمورلر برلشدیلر . برده باقسونلرکه صندوق بوش ،
ایچنده برقیرق پاره یوق !

(فسبحان الله !) اناختارلیلر شاشدیلر . باب عالی به
کیدوبده پاره بی سؤال دکل ، « اناختارلر زده قالدی ،
بونلری نه یاپالم » بیله دییه مدیلر .

قیوجی زاده ، خواجه پاشا یانغیننده ؛ بیچاره قالا نلره
اعانه قبض اتمک ایچون برقومیسون تشکیل ایتدی . هر
طرفدن اعانه کلدی . ارن ایکی بیک کیسه به قدر ، غزته لرده
اعانات کورلدی . صوکره ، بردن بره اعانات کیسیدی .
بوعانه پاره سندن هیچ برحریق زده بیچاره ، بر پاره کورمدی .
صبحی بک (صبحی پاشا) بو پاره لرک زره به کتدیکنی عالی
پاشادن سؤال ایلدی . قیوجی زاده ، عادتق اوزره ؛

آوروپا به بوج بر اقدی . بونجه ملیونلردن ، بر آرشون
یول ، برقاریش شمندوفر باپلیدی ؟ برنهر آچلیدی می ؟
اوت ، روسیه محاربه سنک موجب اولدینی مصارف ۸
ملیونه وقائمینی قالدیرمق دخی کذا ۸ ملیون به بالغ اولدینی
باب عالی طرفندن ادعا اولندی . جمعا ۱۶ ملیون ایدر .
باقی ۹۷ ملیون لیرا زره به کتدی ؟ دیون داخلیه ، ینه بشقه .

*
* *

قیوجی زاده به قدر ، اهالینک دولته امنیت اتمامک
خاطرینه بیله کلزدی . حریف بو امنیتق سلب ایتدی ده
کتدی . عالی پاشا ، ایکنجی کره تنظیمات ریاستنده
قائمینی قالدیرمق ایچون استانبولدن وطشمره لردن جبراً
اعانه طولانمغه قرار ویردی .

نه تحف حکایه در ! طولانمغه جق پاره بی ؛ قضادن ،
بلادن حفظ ایچون مالیه ده برقه آتی تعیین اولندی .
واورایه اوج کلیدی قوجه بر تیمور صندوق قوندی . ملل
مختلفه دن معلوم اوج ذات ، قبضه مأمور ایدلدی . هر برینه
بر اناختار ویرلدی که ؛ پاره قویمق و حیقارمق ایچون ،

سبیلی ایچون ؛ محمد پاشایه امر نحریر ایلدی . اوت ؛
محمد پاشانک « بن آغز امریله قاتل صالیویره مم » دیمی اوزرینه ،
عالی پاشا یازوایله امر ویردی .

*
*

قیوجی زاده ؛ برده حمایه امتیازی توسیح ایلدی .
آدن اول برکره ، حلبده بر قونسولوسنک تبعه دولتدن
برنی حمایه اتمسی اوزرینه رشید پاشا مرحوم فی ربیع الاول
۱۲۶۸ جمله سفارتلره شونو طه بی کوندرمشیدی :

« قونسولوسر معیتلرنده کی ترجاللری ، یساجیلری ،
خدمتکارلری کندی خدمتلرنده بولندقلری مدتیحه موقتا
حمایه ایده بیلورلر . فقط بولردن بشقه تبعه دولت علیه دن
هیچ برکیمسه بی ، نه نام ایله اولورسه اولسون ؛ حمایه
حقلری یوقدر . بوکره حلبده اقامه ایدن دول متحابه
قونسولوسلری تبعه عثمانیه دن بمض اشخاصی کویا خدمتلرنده
ایمش نامیله حمایه سوداسنده بولندقلری مع التأسف
ایشیدلدی ایشته رشید پاشا ؛ حمایه دابر ، برشی
ایشیدر ایشتمز ، امتیازاتک حدودنی سفارتلره بالتذکر

الترینی اوغوشد برهرق « دولتک پک مهم برایشنه راست
کلدی . » کی جواب ویردی . اوخانس افسدی دخی
سؤال ایلدی . اکا دخی « کرید مسئله سی » دیو جواب
ایلدی . اهالی ، امنیتسنزلکده بر درجه یه ایردی که ؛
انکلیزک تشویقیله حکومت باد هوا پاموق تخمی طاغند قدده
الکساده کویولور « بونده ده بر شیطان دولابی واردر » دیرلر
وبادهوا تخمی قبول ایتمزلردی .

*
*

قیوجی زاده به قدر ، امتیازات اجنبیه نه ایدی ؛ اسکی
معاهد آدن اکلاشلدینی وجهله ؛ صحیح اجنبینک شخصی
علینه و مالی علینه قونسولاتو معرفتی ضم اولنمقسزین ،
اجرای حکم ایده مک ایدی . عالی پاشا بو امتیازی ،
اودرجه توسیح ایلدی که ؛ اجنبیلر مملکت مزده اهالیمیزی
قتن ایدرلرده ؛ توقیف بیله ، اولنمازلردی . ۱۲۸۳ ده ؛
استانبولده ضبطیه بی قتل ایدن بریونانلی بی ضبطیه مشیری
مرحوم محمد پاشا توقیف ایلمشیدی . عالی پاشا ؛ یونان
ترچاننک براخطاری اوزرینه ، قاتل مرقومک تخلیه

۱۲۸۳ ده کريدليلر؛ عرضحال تقديم ايدوب مرحمت
نياز ايلديلر . دها اولوقت فؤاد پاشا، سرور اقبدي بي
(سرور پاشا) کريده کوندروب تحقيق مستدعيات، رأي
ايلمشيدي . لکن ؛ قيوحي زاده جواب ويرمه مکه جبر
ايلدي . استدعاي اهالي بي، تام اوچ آي جوابسر براقدي .
وايشته بوعدم اصغادن درکه ؛ کريدليلر دولت بزم محق
اشتکامزه باقايور ظنيه سلاحه صارلديلر . کريد قياي
وقوع بولدي . دولت مليونلرجه مصارف ايلدي . وبيکلرجه
نفوس قاني دوکولدي .

*
*
*

نه غريبدرکه ؛ سايه دولتنده و محضا نان و نعمتيله
يشاديني متبوعنه برجزئي خدمت لازم کلدکده ، احسانه
طالب اولور ؛ ذات شاهانه بي، ناپوليونک قونغره يه دعوت
باينده ، ياز دېنجي بجهت نامه سنه ؛ عالي پاشا بر جواب يازمق
ايچون، فؤاد پاشا واسطه سيله ؛ احسان شاهانه طلب ايلدي
و آلدی . عالي پاشا ، يکرمي سنه قدر مناصب رفيعه ده
بولنوب اک اشانغی ماه بماه يوز بيک غروش معاش و تعين

حمایه دن منع ایلدی . عالی پاشا ایامنده ، اهالیمزک ثلثی
اجانب حمایه سنه کیردی . ذاتاً یرلیدن وحقی یرندن بر طرفه
حرکت ایتمه مش اولان بر کیمسه محکمه یه دعوت اولنسه ،
بن فلان اجنبی نک حمایه سنده یم دیو محضری قوغار اولدی .
اجنبیلرله ؛ باب عالی دن ، بویله بول بول ، امتیازاتی
بولدیلر . باب عالی یه مربوط اولان مصرده و تونسده
دخی استانبولده کبی حرکت ایلدیلر . امتیازات آزدی .
حالیا سیئته سی چکیان مرتبه لره واردی .

*
*

قیوحي زاده؛ يالکز اجانبی امتیازات و احسانات ايله
تلطیفه قصر نظر ایدوب، امور داخلیه یه هیچ التفات ایتدی .
طشمره لرده ؛ هر مملکتک تکالیف ناميله ویردیکی مبالغدن
يالکز مأمورین موظفه معاشلری، او مملکتده قالور، باقیسی
استانبوله کیدر . هانکی مملکتک بر کوپریسنی، بریولنی ،
بر مکتبئی تعمیر ایچون او مبالغدن بش پاره آیروب مملکته
ترک ایتدیلر ؛ هیچ بر مملکتک اهالیسی ؛ مرحمت استدعا سیله
باب عالی یه عرضحال تقديم ایدر، جواب آله ماز .

بر پولیچه، ایادی صرافانه تداوله ویردی. پولیچه؛ فرانسیز
وانکلیز صرافلرک الاریله خدیو مصره ابراز اولندقده،
قبول اولمایوب رد اولندی. عالی پاشا؛ بویاره بی، هرته نام
ایله ایسه، آله مدیغندن کین باغلا یوب؛ استانبول ایله مصر
بینده رابطه بی کسمک و اسلام آرمسینه قتنه براتق درجه سنه
قدر چیقشدی. [مذکور تاریخلی بک اوغلی غزته لری
مطالعه اولنه].

*
*

قپوچی زاده یه قدر، روزیر خود بخود دولت وملتک
قلعه لرینی، لیمانلرینی صاتمق ایشیدلیدی؛ عالی پاشا؛ صوقول
قلعه-نی ایکی بیگ کیسه چکه صاندی. بومسئله بی، کندیمی
حیاتده وصدارته ایکن (صبحی بک) بلاتردد سویلردی.
بوکره بشنچی صدارتنده باطوم لیمانی، روسیه یه صایوردی.
بونک ایچون؛ انکلیز غزته لری نه قدر باغرشدیله. برکت
ویرسون، بجرمکه قالمادی، کوچدی. فی ۲۱ جمادی الاخره
۱۲۸۸ یوم اربعاء وقت عصر.

آلدی. و بوندن بشقه، مثلاً: پدری، باغچه قپوسنی آچار
قپارده، کلن کچن یوکدن بش پاره، اون پاره آلور قپوچی
اولدینی معلوم ایکن (بغچه قپوسنده) کی اودونلق یرینی
پدر اجمدمدن قالان ملک در دبه (۳۵۰۰) کیسه یه مالیه یه
صاتمق و ۶۹ سنه سنده کی احالات یغماسنه کیرمک وفی ۱۲۸۵
پارس محکمه لرنده میراس مسئله سنندن طولانی علناً تبین
ایتدیکی وجهله، استقراضات خارجیه دن برصراف کبی
قومیسبونلر آلتق و نیجه دولابله احسانات شاهانه یه نائل
اولتق کبی ایشلرله یکر می سنه ظرفنده تقریباً اوج یوزبیک
کیسه پاره قرانمشیکن، کرید مسئله سنده ذات شاهانه یه
واسطه لرله طوقندیره رق، برچفتلک احساننه نائل اولمادجه
کریده عزیمت ایلمدی.

*
*

قپوچی زاده، او یله غرضکار ایدی که؛ بک اوغلی
غزته لرینک و ۱۴ ایلول فرنگی ۱۸۷۱ تاریخلی «لوانت هرالد»
غزته سنک یازدقلرینه ونشر ایلدکلرینه کوره؛ کچن کانون
ثانی فرنگی ده، خدیومصر اوزرینه درت یوزبیک لیرالق

روسیه نك بردها سواستیولی انشا ایده مامستی و قره دكرك
حرب کیمیرینه - الی الابد - مسدود قالماسنی معاهده یه
درج ایلدیلر . و بومعهاده بی روسیه یه دخی امضالتدیلر .
ار مجلسده دولت علیه جانبدن مرخص (عالی پاشا) ایدی .
اودخی ، بو معاهده بی امضالادی . ایشته پارس معاهده سی
دینکلری بودر . و بومعهاده نك روحی ، شو قره دكرك
مسئله سیدر .

پارس معاهده سنی هتک

بومعهاده نك طقوزنجی بندنده ، دولت علیه نك
استقلالی تصدیق اولنوب امور داخلیه سنه ، بر دولت
آیروجه ونه ده دیکر لرله متفقاً ، مداخله ایده مامسی درج
اولنمشیدی .

قپوجی زاده ، بو بندك عهدینی هتک ایلدی . زیرا
دولتک امور داخلیه سنه آوروپالیلری مداخله ایستیردی .
نظامات داخلیه بی بیله ؛ آنلره یاپدیروب ، کندیس یالکیز
مترجملک ایستی . ولایت اصولی و محاکم مختلطه و تصحیح

قونفرانس لر

فرانسز ، انکلین قریم محاربه سنه ؛ نیچون کلوب ماللرینی
وقانلرینی دوکدیلر ؛ شه یوق ، نه پادشاهک ونه وکلانک
خاطر لر نیچون اولمایوب ؛ فقط روسیه نك بیومه سنه مانع
اولمق ایچون ایدی . اولوقته قدر ، روسیه قره دكرك
ترسانه لرینی و دونماسنی ا کمال ایلمش ، استانبولی ضبط
ایتمک اسبابینی تدارک ایتمش ایدی . آوروپالیلر موازنه
قوای دولیه نامنه ؛ باب عالی ایله اتفاق ایستدیلر . و دونماریله
قره دكرك کیروب ، روسیه دونماسنی و قریم ترسانه لر نده کی
تدارکاتی تلف ایلدیلر . یعنی روس کیمیرینی باطیردیلر .
وسواستیولی بیقیدیلر . ایشته محاربه ده ؛ بونکله ختام بولدی .
زیرا محاربه دن مقصد ؛ روسیه نك استانبوله هجوم ایچون
تدارک ایلدیکی قره دكرك قوتلرینی یوق ایتمک ایدی . ایستدیلر .
آرتق مصالحه وقتی کلدی . فقط بعد المصلحه یه روسیه
قره دكرك قوت تدارک ایدرده تکرار جنوبه طوغری
بیومه ک قالقشورسه بوکا چاره نهدر ؛ آوروپالیلر ؛ بوکا دخی
چاره بولدیلر . شویله که : (پارس) ده بر مجلس عقد ایدوب

روسیه یه آجدی . روسیه ، سواستوپولی ینه یابدی .
و کالاول ترسانه لرینی و دوغمالرینی اگاله باشلادی .
دیءك كه ؛ قریم محاربه سنده دوکیکن قان و مال ، هپ ،
هبا اولدی کتدی . و ذولت علیه ، الی یوم القیام ،
بریبوک مدافعه مصرفی آجدی . اکر وقتیله رشید
و محمد علی و قبریسیلی و مترجم و رضا پاشا لر ؛ روسیه نك
تکالیفی و آوروپالیلرک بو باده توسط ایله ویردکلی
قراری ، قطعیا رد ایتیه ایدیلر ؛ قریم محاربه سی اولماز
و معاهده دخی حصوله کلزدی .

عالی پاشا یعنی باب عالی ؛ قره دکر فتحنه روسیه ایله
موافقت حاصل ایدوب او یوشدق دن صکره ، آوروپالیلره
نه دیمک دوشر ! فرانسه و روسیه محاربه سیله آوروپا قارمه
قاریشق غوائل آره سنده ایکن ؛ آوروپالیلر معاهده
بوزلماز ، قره دکر آچلماز دیو روسیه یه و باب عالی یه قارشو
اعلان حرب می ایتسونلر ! مسئله دن طوغریدن طوغری یه
منفعتی اولان باب عالی ؛ ثبات و متانت کوسترمدی ، آرتق
بو منفعتن ، طولایسندن طولایی ؛ بالواسطه حصه دار

سکه و پولیس نظاماتی ؛ هپ انکلیز سفیری (لورد
استرافورد) ک قلمه آلدینی لایحه دندر .
ایشته بو طقوزنجی بنده استناد ایله درکه ؛ سوریه
مسئله سنده عالی پاشانک مداراسی اوزربنه ، فرانسر
بیروته عسکر کوندردیکی وقت ؛ پارس سفیری (احمد
وفیق افندی) فرانسه نك خارجیه ناظری (تووونل)
نام ذاته « اکر فؤاد پاشانک یرینه ، بن (بیروت) ده
بولنه ایدم ؛ امور داخلیه مزه مداخله ایتمک اوزره کلن
فرانسر عسکرینی سونکو ایله قارشولاردم » دیدی .
موسیو (تووونل) سفیر مشارالیهک بو آجی لقر دیده ،
حسب المعاهده ، حق اولدیغنی اقرار ایتدی . فقط ؛
استانبولده عالی پاشا کوچندی .

معاهده نك ۱۱ بننده قره دکر مسدودیتی امضا -
لتمش ایدی . و معاهده نك روحی ، بو بنددن عبارت
اولدینی یوقارودد ذکر اولندی . ایشه عالی پاشا ؛ اولمزدن
اقدجه ، روسیه نك طلبنه موافقت ایدوب ؛ قره دکزی

(۲۳)

شرطيله ، ديهرك مملكتين اتحاديني تصديق ايلدى .
ومؤخراً (رومانيا) يه اجنبي پرنس جلوسنى اقرار ايلدى .
مملكتين ديديكمز رومانيا ؛ شمى دول اجنبيه
نزدينه مصلحتگذارلر كوندرييور و روسيه دولتيه ،
طوغريدن طوغرى به ، معاهدات تنظيم ايديور .

اصلاحات فرمانى

۱۲۷۲ (۱۸ شباط فرنگى ۱۸۵۶) اصلاحات
فرمانى ديدكلى ؛ خرسقان تبعه به (امتيازات فرمانى)
در . بوفرمانك اصل تسويدى ؛ انگليز وفرانسز
و آوستريان سفرا سنك قلميله در . قپوجى زاده ؛ ترجمه دن
بشقه برشي ياممادى . اوت ؛ بعض درجه دها امتيازلى
واحسانلى تعبيرات علاوه ايلدى . اصلى اولان فرانسزجه
لايحه ايله بركره تطبيق اولنسونده كورلسون . سنر بو
فرمانك قوتى دستورده اولان تركجه سندن اكلابه مازسكز
دول اجنبيه به تبليغ اولنان فرانسزجه سنى كوريكزده
نه امتياز آندره ، آكلارسكز ! رشيد پاشا يك اعلا اكلادى .

(۲۲)

اولان أوروبا دولترى ، غوائل عظيمه سنى بر اقوبده
روسيه به قارشو متانت كوستير ؛ (هيات !) ايسته
انلرده امضالرينى سيلديلر ، چيقدى كتى .

•••

اولاح و بغداد اهالىلرى ، مملكتين اتحاديني ايسته مز
ايديلر . رشيد پاشاخى بو ايكي مملكتك ، آروجه
اولان امتيازات عتيقه سنى حفظ ايلدى . والى وفاته ،
بوپوليتيقه ده ثابت اولدى . بغداد و بووده سى (ووغوريديس
بك) دخى بومسئله ده دولته بيوك خدمت ايلدى .
آنچق عالى پاشا ؛ بو ايكي مملكتك اتحاديله اوراده
(رومانيا) عنوانيله برهيئت ، وبالا خره بردولت تشكىل
ايمسنى ايستين اجانبك پوليتيقه سنه خفياً طرفدار اوله رق
ووغوريديس بكك و بو واسطه ايله ، ولى نعمتى اولان
رشيد پاشانك عليه ايمديكى انترقه لر قلمادى . وعاقبت
في ۱۲۷۳ آخرنده (۳۱ موز فرنگى) رشيد پاشايى
صدارتدن ، بوپوليتيقه ايله ، دوشوردى . وفي ۱۲۷۷
اواخرنده (۱۱ ميس فرنگى ۱۸۶۱) قوزه بكة قيدحيات

ماده سنده بيله حقوق بوليتيقيه لفظنك وجوديله برابر ينه
استقلال عالی و حقوق عليه رعایت قید قویسنك دخی
محرر بولنسی اسباب مبرمه مطالعه سنی سالب اوله جغندن
بشقه ایلیچیلرک دها مکالمات همکامنده طوغریسی وکلای
دولت علیه هروجهله تسهیل مصالحت ایدرک آرزو
وامیدلریمزک بيله اوته طرفه کچدیله وادیسنده سوزلر
سویلدکلرینه دأر رواتلر وشو آرالقی بولکاتی مصدق
غزته لرده کورلمکده اولان حکایتلردخی هپ ماده ابرامیه نك
فقدانی ملاحظه سنه قوت ویره جک شیلر اولدیغنه نظراً
مجرداً آوروپاچه برمدوحیت قزانلمق هوسيله اصل التزام
اولنه جق طریق احتیاطکارانه و حکم شعارانه نك ترك اولنمش
اولمسی ظنی پک غالب کورنمکده در. واشبو فرمان عالی نك
معنای حقیقی سنی ستر ایچون هر نه قدر تأویلات اغفالیله ایله
اوغراشله قده ایسه ده اصل صحیحی آوروپاچه بیلدیله دیکی
اوزره امانسپاسیون قومیلت (آزادی نام) و اعلیته یارفت
(مساوات کامله) قضایایی اوله رق بوندن بویله ملت حاکمه
ایله ملل محکومه بینه ده هیچ برکونه فرق قالمادیغنی و فرمان
عالینك بوشیلرده و کرک تملک املاک ماده سنه دأر محالرنده

وسلطان عبدالحمیده بر لایحه مخصوصه ایله کیفیتی خبر
ویردی . لایحه سنده دیرکه : (صحیفه ۵)
منتشر اولان فرمان عالی نك صورت مطبوعه سنی قرائت
ایلدیکمه کرک مصالحتک مبدأ و منتهاسنده و کرک صورت
اجراسنده دولت علیه نك استقلال و شانسه رخنه و ذهنلره
خداشه ویره جک شیلر کوردیکمندن بعض ذوات ایله بوکا
دأر مصاحبت اثناسنده حسب الصداقة طیانه میهرق
تأسفمی اظهاردن کیرو طوره مامش ایدم
(صحیفه ۸ و ۹ و ۱۰ و ۱۱) ا کرچه بوماده ده بورتبه
ایلوو کیدلمسنك اسباب مجبره سی اوله جنی بالطبع خاطره
کله جک شی اولوب وکلای فیخام طرفلرندن دخی بوسورتک
میدانه قونلدیغنده شمه یوغیسه ده کچن سنه کی شرائط
صلحیه ده یالکزامنیازات مذهبییه نك بقاسی فقره سی مندرج
اوله رق بین الدول یاپیلان بعض اوراقده دخی آنجق
راحت ورفاه معنایی متضمن اولان اصلاح حال رایا
قضیه سنك قنوت سنیه خضرت ملوکانه یه حواله سی عباره سی
مسطور اولوب بودقعه کی شرائط صلحیه نك دردنجی

صعوبت اولدینی جهته سلطنت سنیه نك عادات قدیمه سندن اولدینی وجهله بومصلحت بر مجلس عمومی به قونامش و حقیقت حال اطرافیه اکلادلمش اولسیدی هر کس بخنون اولدیغندن بیوک بیوک مخاطراتی دفع ایچون اک متعصب و وقوفسز بولانلرک بیله بهمه حال بونوع فداکارلقلری کوزه آدیرمه جقلرنده شبهه اولدیغنه نظراً او حالده بومصلحتک قراری آرای عمومی نك اتحادیه اولور و دولت علیه دخی هر دلرو تعریضاتدن و امر اجراده دخی مشکلاتدن مصون بولنوردی .

*
*

بو امتیازات فرمانک اوزرینه رشید پاشانک بر اعتراضی دخی شودر : دیرکه « » والحاصل سفرانک وعدلری اوزرینه مبنی دولتلك ایده جکی مساعده اولسه اولسه چونکه بو امتیازات یا بر خطهایون و یا خود فرمان عالی ایله اعلان اولنه جقندن احکام مندرجه سنی معاهده عمومی به حرف بحرف کچیرمیه رك مثلا مواد اساسیه نك دردیجی ماده سنده مذکور اولدینی وجهله خرسیتان تبعه نك امتیازات مذهبی و حقوق پولتیقیه سنی دولت علیه فلان تاریخده نشر بیوردینی خطهایون و یا فرمان عالی ایله اجرا

کوریلان فقرات مهمه دخی انجیق بورایی اغفال ایچون میدانه قونلمش کلات مصنعه اولوب یوخسه بو خصوصلرک دائره محدوده ایچنده طوتامسنه و وقتیه دعوا اولندجیه آوروپالوی اسکات واقناعه مدار اولور صورتده اولدیغنی اثبات ایتمک پک آسان شیدر . هر نه ایسه بو خصوصلرده مجبوریت قویه اولدیغنی تقدیرده بودرجه ایلر و کیدلمک مناسب کورلمدیکی مثللو شاید بر قوی مجبوریت اولدینی حالده دخی چونکه بوماده دولت علیه نك التي یوزسنه نك رنگنی تمامیله ضد و مخالفی اولان دیگر بر رنگه قویه جق و اهل اسلام ایله خرسیتان بیننده معاذ الله تعالی بر مقاتله عظیمه وقوعنه سبب اوله بیله جک بر امر جسم و نازک اولوب الحاله هذه در سعادتده بر قوه اجنبیه بولنمی جهتیه بوراچه باشلوجه وقوعاتدن قور قلمز و روم ایلینک دخی بوسنه وارنودلقدن ماعدا یزلرندن بر کونا او یغونسزلق مامول اولنمز سده شام و حلب و خطه عراقیده و اناطولینک پک چوق یزلرنده بونک سوء تأثیراتی و اجرانک صعوباتی ملحوظات قویه دن ایکن بورالری اصلا قید اولنمیه رق بالعکس بوکا بغایت خفیفجه صورتله تشبث اولنمش اولسی دخی عقلمه ملایم کورنمز . زیر اسباب مبرمه صحیحاموجود ایسه ده انی اثباتده

اجانبه کوئوردی . بو نوظه نك خلاصه سی : « اجنبیلر ، امتیازات عتیقه یه استناد ایله وقوانین عثمانیه یه تابع اولمادقلری مدتجه تصرف املاک حقه باب عالی مساعده ایتمز . بناء علیه شومطلوب اولان تصرف املاک نه شروط و نظام اوزره اولمق لازمکلور ، تعریف ایتمدیکنز حالده اول وجهله باپیلور » قضیه سندن عبارت ایدی . سال ، مذکور او اخیردن ؛ سفرای دول ، بونوظه یه جواب اولمق اوزره ، برمذکره ده کوندروب « تبعه اجنبیه تصرف املاک حقه مالک اولمقله امتیازات عتیقه یه خلل کلمز . زیرا امتیازات انلرک شخصلرینه و اموال منقوله لرینه دائر اولدیغندن املاک تکالیفجه قوانین عثمانیه یه تابع اولورلر . ینه شخصلرینه و اموال لرینه متعلق امتیازات قدیمه یی محافظه ایدرلر » مالی تبلیغ ایلدیلر . قپوجی زاده ؛ بومسئله یی صاللا دی ، صاللا دی نهایت اینس بویله ایتمش و بویله اولورمش ظنیه . فی ۷ صفر ۱۲۸۴ نظامنامه یی ؛ سفرانک تعلیماتلری اوزرینه یاپدیروب « موجبنجه عمل اولنه » خط هایوتی تحصیل ایلدی . بو نظامنامه یی تصدیق و قبول ایدن فرانسز سفیری (بوره) نك بالجمله قونسولسربنه خطاباً یازدیغی محرراتدن ، بو بیانمزک اصلی قولایجه فهم اولنور .

و تأمین بیورمش اولدیغندن ارتق بونلرک موضع بحث اولسنه حاجت قالمیهرق یالکنز ذکر یله اکتفا اولنمشدر . یوللو برفقره علاوه ایتمک ا-تیه جکلری محتملات قویه دن اولوب بونک اجراسی تقدیرنده ایسه امتیازاتی متضمن اولان خط هایون یا خود فرمان عالی عهدنامه نك اجزا سندن معدود اوله رق ایشته بونکله دولتله برحق نظارت ویرلمش و بو صورتله سلطنت سفیه نك استقلال عالیسی اخلاص ایدلمش اوله جفی « فی الواقع ؛ مرحومک مطالعه سی کبی وقوع بولدی . قپوجی زاده نك درایتیه فرمان مزبور ، معاهده نك طقوزنجی بندنده برنجی فقره اوله رق رشید پاشانک تعریفنه قریب عباره ایله ذکر اولندی .

اجانبك تصرف املاك نظامنامه سی

امتیازات فرماننده ؛ اجانبه بعض شروط ایله تصرف املاک حقنک اعطاسی وعد اولنمشیدی . ۱۲۷۹ تاریخه نك بوکادائر بر اجرا کورنمدیکندن ؛ دول اجنبیه سفراسی ، عالی پاشایه برمذکره کوندردیلر . عالی پاشا ؛ فی ۹ تشرین اول فرنگی ۱۸۶۲ تاریخلی بر تقریر یازوب ، سفرای

عبارت سیله «ممالك عثمانیه نك هر طرفنده» دیو اطلاق اوزره
تحریر اولمشدر. نصل، که فرانسه دولت نك ۱۸۶۷ سنه سیچون،
چیقاریلان محررات رسمیه بی جامع (صاری کتاب) ده ؛
دیدیکمز کبی مذکوردر . استئنا یوقدر. دیمک که؛ ترکجه ده
«ارض حجازدن ماعدا» قیدی ایچون ؛ محضا قپوجی
زاده نك اسلامی آداتق ایچون برتعییری اولوب، یوقسه
فرانسزلرک جده دن ومکه دن ومدینه دن دخی املاکه متصرف
اولمارینه مساعده ایلمشدر. قپوجی زاده نك، بالجمله معاهدات
ومخبراته ده ، بو قیلدن اوله رق داخله برلسان وخارجه
بشقه برلسان قوللانیدینی نطقه لر پک چوقدر. بوغریبه بی،
اخلافه تذکار ایدرم . زیرا ؛ دولت علیه ، بواهاتسلر
سیبیه ، ایلروده بیوک مشکلاته اوغرایه جقدر .

* *

هانکی قونفرانسک قراری محافظه اولندی ؛ قره طاغ
ایله بزم حدودی تعیین ایچون (۱۲۷۵) ودها صوکره فی ۶
ربیع الاول ۱۲۸۱ و دیگر) قاچ کره اجانبین فرانسز ،
انکلیز، اوستریان مرخصلریله مجلسلر تشکیل اولندی .
وحدود، قرار بولدی. لکن ؛ قپوجی زاده ، ینه حدود
منازعه سی نامیله وپودغوریچه اوتلاخی مسئله سندن طولانی

سفير ، شویر وتوقولک ابتدا سنده دیرکه : « بوکره
اجانبک ترکیه ده تصرف املاکنه مساعده ایله یین قانون ؛
معاهدات قدیمه ده موجود اولان شخص واموال منقوله
امتیازاتنه قطعاً طوق نماز . بو آنجیق املاکه عائددر.....»
دیمک که ؛ بونده دخی قپوجی زاده نك یابدینی معرفت
سفرای اجنبیه نك تعلیماتی ترجمه ایتمکدن عبارت ایدی .
لکن فضله اوله رق، دولته وبالجمله اهل اسلامه براهات
ایتدی که غرابدندر .

غریبه

اجانبک تصرف املاک ایده جکلرینه دائر عالی پاشا
نظامنامه سنک تورکجه (وغزته لرده نشر اولنان) برنجی
بندنده تبعه اجنبیه یه ؛ ممالك عثمانیه نك هر طرفنده، تصرف
املاک حقوقه مالکدرلر . « یالکز ارض حجاز مستئنا»
قیدیه بر استئنا وار. حالبوکه فرانسه سفیرینه یعنی فرانسه
دولته تبلیغ اولان فرانسزجه نظامنامه ده شو « ارض
حجاز مستئنا » قیدی ، مذکور اولمایوب یالکز —

Dans toute l'étendue
de l'Empire

(۳۳)

هدمنه مساعده ایده جکنی القا و بوبابده بر مذکره قلمه
آلماسنی تعلیم ایلدی . بونک اوزرینه ، سرکاتبنک و بریدیکی
مذکره بی، کندی ایستدیکی کبی ، ترجمه برله « قره طاغ
کنزی طرفندن ، سرکاتی یدیله بر مکتوب کلدی . دولت
علیه نک فتوت و مرحمت جلیله سندن قله لرك هدمنی
استدعا ایلمش . و بو استدعاسنه مساعده اولتماز ایسه
دول اجنبیه مداخله سنه مراجعت ایده جکلر مش
وادیسنده حضور پادشاهی به عرضله قله لرك هدمنه و بعدما
عدم انشاسنه دائر اراده استحصال ایلدی . حاصلی ، قره طاغ -
غلیلرک کسدکلری قولاقلر ، برونلر یانلرینه قالدقدن و بونجه
مصارف حربیه ، هبا اولدقدن صوکره ؛ بر امنیت طریق
اولسون استحصال اولنمادی . فی ۲۸ جمادی الاولی ۱۲۸۳
قره طاغنه (نوازیلا) بی ، یعنی دکری دخی و بریدی .
ومؤخر آذات شاهانه طرفندن برده واپور احسان ایتدی .

* *

فی ۹ صفر ۱۲۷۹ باب عالی ایله پارس معاهده سنی
امضالایان دولتلرک مرخصلری بیننده ؛ صرب مسئله سنه
دائر ، قطعی المفاد ، برقرار نامه یاپلدی . بو قرار ایله ،

(۳۲)

ذیه رك کچن مارت ۱۸۷۱ ، قره طاغ بکنه مالیه دن ۱۲۰
بیک فیلورین ویردی .

* *

هانی باغراددن و دیگر (قلاع) دن قالدیریلان اسلامک
اراضی و املاکلرینک بدلاتی صرب حکومتی ؛ تضمین
ایده جک ایدی ! بیچاره اسلام ، املاکلرینی ترکه روم ایلی به
دو کولدیلر . و اکثریسی سواقلرده قالدیلر .

* *

فی ۱۸۶۲ (۲۵ اغستوس فرنگی) عساکر عثمانیه ،
قره طاغ حیدودلرینک حقلرندن کلدی . رچقه به قدر
کیردی . بونک اوزرینه ؛ قره طاغلور فی ۱۹ ایلول فرنگی
شو اوچ شرطی قبول ایله دائره اطاعته کیردیلر :
برنجی شترط - باب عالی بی متبوع طانمق . ایکنجی
شرط - قره طاغ ایچندن (چتینه) به قدر ، بر طریق
عسکری آچلمق ، اوچنجی شرط - بو طریق اوزرنده دولت
طرفندن قله لر یاپلمق . بونک اوزرینه ، قله لر انشاسنه
باشلاندى . قپوچی زاده ، اولوقت ویانده کی رئیس
جبلک باباسی (میرقو) به اظهار محبت و التفات ایله
عاقبت رئیسک سرکاتینی نزدینه جلب ایدوب ؛ قله لرك

(۳۰)

دوام ایده میه جکندن بمشله آوروپا دولترینه
کراراً مذکره لر ویردی . نهایت انکلیز
وفرانسز دولترینک کفالتلیله شو بش
ملیونلق استقراض حصوله کلدی .

۱۸۵۶ ینه روسیه محاربه سی نامیله کلینلو مبلغ
استقراضنه چالشدی . فقط سوکمدی .

۱۸۵۷ سال سابق استقراضنی طلبده اصرار ایلدیلر .
ینه اویمادی .

۱۸۵۸ ۵ ، ۵۶ استقراضیدرکه ایکی سال صوکره ؛
بش ملیونلق استقراض عقد اولندی .

واستانبول کمرکی و واردات همومیه قارشولق
قوندی ، دیو اعلان ایلدی . لکن ؛
مسئله نك صحتی أسال مذکورده تداوله
چیقاریلان استقراض اوراقی (پوزلیکی سکسان
بشه) ۳ ملیون لیرادن عبارتدر .

۱۸۵۹ سال سابقده کی اعلان اولنان بش ملیون
لیرادن ایکی ملیون لیراسی ، پوزلیکی آلتشه

(۳۴)

باب عالی قلاع اربعه ده یعنی بلغراد وفتح الاسلام وسمندره
واسقاباج قلعه لرنده محافظه عسکر اقامه اتمک حقنی ابقاء
ایلدی .

قیوجی زاده ؛ فی ۷ ذی القعدة ۱۲۸۳ بلغرادی ،
دیگر قلاع ایله برابر وجمع مهماتیله صربیه ترك ایلدی .
وفی ۵ ذی الحجه ، قلاع اربعه نك صربیه ، ترك فرمانی
صدور ایتمدی . وفی ۱۳ منه بلغرادك و دیگر لرك عسکر دن
تخلیه سی تمام اولوب ؛ صربلو کیردی .

مالیه

دیون خارجییه نك صحیح حسابی

سال میلادی	انکلیز لیراسی	میلیون استقراض :
۱۸۵۴	۳	مصر ویرکوسی قارشولق فی ۱۸۸۹ منطقی اوله جق .
۱۸۸۵	۵	میلیون ینه مصر ویرکوسی قارشولق فی ۱۹۰۰ منطقی فقط کیمسسه پاره ویرمندی . باب عالی اکر بوپاره کلزسه روسیه محاربه سنه

(۳۷)

ایکی بچق ملیون لیرا ایدیور .
۱۸۶۶ ۶ کفالتی : واردات عمومیہ . سال سابقہ کی
۳۶ ملیون برس نہ سورمدی . ایتسی سنہ
شو ۶ ملیون استقراض اولندی .
۱۸۶۷ ۶ وینہ ایتسی سال ۶ ملیون دھا
۶۸ و ۶۹ ۲۲ دھا ایتسی سنہ ۲۲ ملیون
۱۸۷۰ ۱۲ اون برنجی استقراض ۱۲ ملیون
کفالت ایسہ ؛ دأما واردات عمومیہ .

۱۱۳,۰۷۰,۰۰۰

جمأاً ۱۱۳ ملیون ، یتمش بیک انکلیر لیراسی استقراضات
خارجیہ .

شو حسابدن کور نورکہ ؛ سکز استقراض ، یعنی ۵۸
۶۰ و ۶۲ و ۶۳ و ۶۶ و ۶۷ و ۶۹ و ۷۰ کہ ۶۵ ملیون
لیرا الق دیون اولوب ، سنوی ۴ ملیون لیرا فائض و مصرفی
واردر . ایشته بونلرک هپسنه (واردات عمومیہ) قارشولق
کوسترلمش .

مصر ویرکوسی ۵۴ و ۵۵ استقراضلری اولان

(۳۶)

ویوزده آتیدن اونہ قدر مختلف فائض لرلہ
اشبو سنہ استحصال اولنہ بیلدی .

سال میلادی انکلیر لیراسی

۱۸۶۰ ۲,۰۷۰,۰۰۰ ، کمرکلر و واردات عمومیہ کفالتیہ
میرس استقراضی . یارس صرافلرندن وغزتہ-
جیلرندن خیلی کسان باب عالی طرفندن آوروپاہ
چیقاریلوب ؛ ۱۶ ملیون لیرا استقراضنہ
چالشیدیلر . نیچہ مصارفندن سوکرہ ؛ انبجق
سکرده برینی ، یعنی قید اولنان ۲ ملیون
کسور لیرایی بجرہ بیلدیلر .

کفالتلری واردات عمومیہ { ۸ ۱۸۶۲
۸ ۶۴ و ۶۳

۳۶ ۱۸۶۵
ملیون لیرا ، کفالتی روم ایلی رسوم اغنامی
وتوقات معدنی . بو استقراضہ بیوک حیله
کیردی . زیرا ؛ بالجلہ معادن ورسوم اغنام
آنبجق بر ملیون لیرا طوته بیلور ، شو ۳۶
ملیونک سنوی مصرفی ایسہ بر موجب تعهد

(۴۹)

اوت ؛ وفاتنه قدر انك اهانتلرینی بیان باینده ۴۷,۷۶۰
سطر غزته ورسائل ، تحریر و نشر اولندی .
اوت ! اوچ آی قدر قارنی گاه اینر ، گاه شیشرخسته لق
چکرك اولدی . و جنازه نمازندن سوکره ؛ امام افندی
جماعته خطاباً : « نصل بیلورسکوز » دیو عادت اوزره
سؤال ایلدکده ؛ بر حمتلی انسان : « اک فنا آدم ایدی .
بو ملکی خراب ایتدی » دیو باغیردی . اکاده ضبطیه
مشیری (حسنی پاشا) طباق آتدیردی . شمدی طبع سلیم
ایله دوشونلم . مطلقاً عدالت وارمی ، یوقمی ؛ یعنی هر کس
ایتدیکنک جزاسنی چکه جکمی ؛ عدالت مطلقه وار . هر کس
عملنک جزاسنی چکه جک . اوپله ایسه ؛ یا هو ! الله وار .
اوپله ایسه یا هو ، بر بوم جزا وار ! زیرا ؛ قپوجی زاده
اعمالنه مقابل اوله جق درجه ده جزاء کورمدی . حریف ،
البته دها جزاسنی کوره جک .

صوك

(۴۸)

۸ ملیونه قارشولق ؛ روم ایلی رسم اغنامی و توقات معدنی
کویا ۶۵ ده کی ۳۶ ملیونه قارشولق .
عجیا دها سرمایه دار آلتیجی رهنلری قالدیمی ایدی !
اوت ! قپوجی زاده نك جیب اهانتده دها رهن واریدی .
کورلمز می که ؛ سال سابقده و سال حالده آوروپادن ۲۴ ملیون
لیرا دها استقراضه نه قدر چالشدی ؛ فقط ؛ کیمسه یاره
ویرم دیکندن ، اینه اینه ۵,۷۰۰,۰۰۰ لیرایه قدر ایندی .
وبوکا دخی قارشولق ، کویا مصر ویرکوسنی کوستردی .
وحصلری لوندرده بیعه چیقارلدی . لکن ؛ نه آلان
اولدی ، نه ساتان . بو استقراضک عقد اولندیغنی عالی پاشا
رسماً اعلان ایلدی . ای ، شمدی نه دیه لم !
باب عالی ؛ شو ۱۶ بیله جمعاً وارداتی اولان ۲۲۴
ملیون لیرایی (هر سال ۱۴ ملیون لیرا حسابیله) بیدکدن
بشقه خارجدن ۱۱۳ ملیون لیرایه بورجلو اولمش .
نه یاپدی ؛ قسبحان اه ! بو ملیون ملیون آتونلر نریه
کتدی ؛ دیون داخلیه ، یته بشقه .

خاتمه

پونجه اهانتلری اپدن عالی پاشا ؛ عجیا نه جزا کوردی !